

Izhaja 1. in 16. vsacega meseca, in velja letos do konca decembra 2 gold., za 4 mesece 1 gold.
Vredništvo je v Florjanskih ulicah št. 44.
Opravištvo je na Krakovskem nasipu št. 10.

Ljudski Glas.

Inserati se po ceni sprejemajo.

Rokopisi se ne vračajo.

Nefrankirane pisma se ne sprejemajo.

Domače zadeve.

Obrtniški shod

na ljubljanskem rotovžu je bil v nedeljo 23. m. m. dobro obiskan. Gosp. poslanec Klun je v obširnem govoru razkladal, kako so levičarji v državnem zboru skušali zaprečiti izdelovanje nove obrtniške postave, katera bogatašem in špekulantom s človeško močjo ne bi bila po godu. Za njim je gosp. Kunc poročal o stanju obrtništva ter navajal uzroke, zakaj obrtni stan v Ljubljani ne more napredovati. Iz njegovega obširnega razkladanja ne moremo za danes radi pomanjkanja prostora nič posneti. Povdarjal je posebno, da nobeno mesto nema tako trdega položaja za obrtnike, ko ravno Ljubljana, ker drugodi nima jo jetnišnic, da bi obrtnikom toliko konkurenco delale. Izrazila se je želja, naj bi se vsaj to doseglo, da bi kaznilnica ne bila vedno v Ljubljani, ter da naj se v premembo še kako drugo mesto z njo „osreči“. Za tem je utemeljeval resolucijo, ki se je od zbranih obrtnikov tudi sprejela. Resolucija se glasi:

Resolucija

kranjskega obrtnega društva v javnem zborovanju dne 23. julija 1882.

- 1.) Obligatorične zadruge naj se v smislu 7. pogl. obrt. reda od leta 1859 obderžijo in reorganizirajo, in sicer samo za samostalne obrtnike.
- 2.) Kdor hoče pričeti obrtnijo mora na postavno določeni način dokazati, da se je istega redno izučil in kot delavec več let praktično izkusil.
- 3.) Urejenje reda in pogodb mej obrtnimi učenci naj se popolnoma prepusti zadrugam. Prepripi mej delodajalcem in delavcem naj se poravnajo v razsodiščih, ktere enako volijo obe stranke.
- 4.) Kdor izdeluje obrtno dela naj bode postavno zavezan svoje izdelke pripoznati, in na tiste, če le mogoče, svoje ime in naslov dajati.
- 5.) Krošnjarstvo (havziranje) naj se po mestih in terjih popolnoma odpravi, dopusča samo za oddaljene samotne kraje.
Potovne kupčije z obrtnimi izdelki, naj si bodo pod katerim koli imenom, naj se strogo prepovedo.

- 6.) Delo po kaznilnicah, ktero krati zaslužek obrtnikom, naj se popolno odpravi.
- 7.) Za razdelitev davka naj se napravijo paritetne komisije, v kterih bode erar kakor davkoplačevalec enakomerno zastopan. Potrebno pa je za po povzdigo obrtnije, da se temu stanu bremena zlažšajo in primerno razložijo po načelu rastujočega dohodninskega davka onim, kteri imajo večji dohodke.
- 8.) Priporoča se osnivanje bolnišnih invalidnih, kakor tudi udovskih in sirotičnih blagajnic z nadzorstvom in podporo države.
- 9.) Volilna pravica naj se razširi na vse davkoplačevalce.
- 10.) Sl. vlada se prosi, da, kadar se snide državni zbor, predloži prej ko mogoče novo obrt. postavo in se o njej ozira na dotično prošnjo obrtnikov.

Potem je zbor še zahvalo izrekel gg. poslancem: Belkrediju, Klunu, Löblichu in Zallingerju za njih trudoljubno delovanje v korist obrtnikov, in na to se je shod sklenil z živio-klici na našega deželnega predsednika g. Winklerja.

Kunovei pridejo v Ljubljano.

Sliši se, da bo prišel nov red za vojake, tako da bo vsak polk prestavljen v svoj kraj. S tem hočejo prihraniti stroške s pošiljanjem novincev. Na tak način bi prišel naš kranjski polk, baron Kuhn, zopet v Ljubljano, kar bo gotovo ne samo naše junaške Kunovce, ampak tudi vse civilne domačine veselilo slišati.

Slovenski spodnje-štajerski polk št. 47

je obhajal te dni svojo 200letnico. Došlo je vrlim in hrabrim slovenskim štajercem mnogo srčnih pozdravov iz domovine.

Prošnja do sl. pošte.

Prebivalci zelo obljudenih in obrtnih židovskih in črevljarskih ulic pa Preširnovega trga čutijo živo potrebo, da bi se kje na Preširnovem trgu obesila kaka poštna pušica za pisma, ker imajo zdaj daleč hoditi do takih pušic. S pogledom na to, da je v tem koncu mesta velik promet in se mnogo pisem

oddá, pričakujejo in prosijo dotični prebivalci, da bi jim sl. poštno vodstvo eno tako pušico tje dalo, postavim, na vogal hiše, kjer je Treova štacuna.

Prepičilo število mestnih stražnikov.

Priznано je, da imamo v mestu premalo stražnikov, in da je za javno varnost meščanov premalo skrbjeno. V bolj oddaljene konce mesta stražniki skor nikoli ne pridejo, in pijanci se tam brez skrbi pretepavajo in še mimogredoče strahujejo. Tako je bil še le nedavno zopet tepež blizu št. peterskega mosta. Mi gotovo nismo od tistih, ki precej po policiji kličejo, če kdo en malo zauka, saj nazadnje mesto ni nobena bolnišnica, da bi zavoljo enega nervoznega sitneža morala smrtna tiho po ulicah vladati; pa kar je preveč, je preveč, in gotovo se ne sme trpeti, da bi miren šetalec ne imel vsake poti proste in da bi se moral bati pijanih žganjarjev, ki včasih v noči po samotnih, oddaljenih ulicah strašijo.

Vendar enkrat nekaj!

Naučni minister baron Konrad je upeljal z ukazom od 22. julija nekaj slovenskega poduka v kranjske gimnazije v Ljubljani, Kranji in Novem mestu. Na gimnazijah v Kranji in Novem mestu pa v slovenskih paralelkah v Ljubljani se bo odslej v I. in II. razredu slovensko podučevalo, v III. in IV. razredu pa se bo samo nemški in grški jezik v nemškem jeziku učil, vsi drugi predmeti v slovenskem. Prosti predmeti, kakor risanje, telovadba, jeziki itd., se imajo učiti nemški, le petje slovenski.

Tako smo po dolgih naporih vendar nekoliko dosegli. Kdaj bomo zamogli za Štajerce, Primorce in Korošce kaj enako veselega poročati?

Tržno poročilo.

Tržne cene v Ljubljani: Pšenica 8.16, rež 5, ječmen 4.40, oves 3.42, ajda 6.52, proso 5.50, koruza 6.84 hektoliter, krompir 100 kil 3, fižol hektoliter 10, maslo kila 90, mast 84, špeh frišen 74, prekajen 78; meso goveje 56, telečje 48, svinjsko 64; seno 100 kil 2.50, slama 1.60.

Politični pregled.

„Slov. Narod“ je prinesel oni teden iz peresa prof. Šukljeja en članek zoper *nemško ljudsko stranko*, s katerim se ne moremo popolno vjemati. Že star pregovor pravi, da je treba sovražniku, če se umika, zlate mostove zidati. Kajti če se ga do skrajnega žene in mu še umikanje onemogoči, zna se razljutiti in s svojo obupno jezo še mnogo škode

napraviti, posebno če je močan, kakor je nemški narod v Avstriji še vedno močan v primeri s Slovani. V pogledu na to denarno, duševno in fizično moč, ki jo ima nemški narod v Avstriji, morali bi še veseli biti, da se je med Nemci ustanovila ena nova stranka, ki hoče spravo z nami. Namesto tega pa pisatelj onega članka to spravedljivo stranko od sebe odbija in pravi, da med Slovenci ne bo naša prijatelj. Čudno se nam zdi, kako zamore en samčlovek v imenu vseh Slovencev govoriti in jim svoje politične nazore komandirati. Čeravno mi nismo v nobeni zvezi z nemško ljudsko stranko, moramo vendar javno priznati, da gojimo simpatije za vrle može dr. Kronawettra, dr. Fischhoffa in barona Walterskirchna, tako iz spoštovanja do njih poštenega značaja o katerem dvomiti nemamo nobenega uzroka, kakor tudi do njih programa, ki meri na to, da bi se narodni prepiri poravnali, in da bi potem vsi vzajemno delali za blagor ljudstva in Avstrije. Le fanatičen človek, ki ljubi boj zavoljo boja, bo takemu programu nasprotoval. Da hoče Taaffeja vreči, tega nova stranka menda še nikjer ni izrekla, in če bi vsled koalicije prav kateri iz teh poštenjakov v ministerstvo stopil, ali bi bila to kaka nesreča? Morda bi se potem našim željam prej in temeljiteje ustreglo nego pod *Konradom*, ki našo ravnopravnost odlaša in odklada „ad calendas graecas“.

Nova stranka hoče sicer nemščino kot državni jezik uvesti, vprašanje pa je, v koliki meri? Če ne zahtevajo družega, ko da morajo cesarske namestnije in više sodnije z vlado po nemški korespondirati, to nas pač ne bo bolelo, ako imamo doma popolno ravnopravnost v šolah in uradnih.

Nam bi se zdelo bolj politično, ko bi s to pametno stranko v dogovore stopili, nego da jo od sebe odbijamo.

F. H.

Izvirni dopisi.

Izpod Velike Kape, dné 26. julija. Pri sejah našega občnega zbora so sedaj večkrat na dnevnem redu predlogi, zadevajoči oskrbo ali oskrbovanje tega v tej bolnišnici ali onej hiralnici se nahajajočega delancmožca, čijih prehranitev na stare dni le prerada na občino pade. To pa je mnogi občini dosti težko breme. Vzemimo, da ima občina le kakih pet taci oskrbovati, ter dnevno za slednjega 35 kr. plačati, tak se nam že nakupiči dosti velika vsota, ki se pa za množega žrtvuje — zastonj. Pri nas so namreč mladi ljudje, zlasti dekleta, navajeni se z prvim domovinskim izkazom umakniti iz rojstne občine, ter oditi v mesto ali sploh na tuje, kjer potem

potrošijo svoj mladi vek in moči, ko pa obnemagajo, ali jih kaka druga nesreča zadene, prilezejo pak zopet domu, ali se dajo v bolnici na stroške občine preživljati. To je pak velika nezmisel in pomanjkljivost državljanskih zakonov; zlasti bi bila močno potrebna postava, ki bi tem izseljencem, kateri zbog tega na tuje gredó, ker jim je domá preborno, nalagala dolžnost, vsako leto določeni znesek v srenjsko ubožno blagajnico plačevati, ali pa v srenji domá ostati, ter ji tako vsaj z pričujočnostjo koristiti, da se pozneje zamorejo na njo nasloniti. To zahteva blagor srenjčanov davkoplačilcev samih, to i pravicoljubje, ki hoče, da se naj pomoč deli le zaslužnim členom ne pak postopačem, v domačem kraju komaj po imenu znanim, naj si tudi se na nekako právo za njo sklicujejo. Zatoraj tudi merodajne kroge, zlasti naše gg. poslance, na to važnost posebno opozorujemo.

Dalje pa nikakor ne zamoremo dosti priporočati varčnost in podstoječnost na lastnih nogah, ki še mnogi rodbini noče biti znana. Ne škodovalo bi, da se potratniki brez posebnega premoženja po neokratnim posvarjenji tudi z globo kaznujejo. Imeli bi manj pijančkov, manj beračev. Kot drugi pomoček pak bi si dovolili nasvetovati, naj nam kedó naših gg. pisateljev po domače posloveni slavnoznano Smilesovo knjigo „Self Help“ (lastna pomoč), ki je prevedena iz angleščine že skoro na vse evropske jezike, katero bi naj slavna družba sv. Mohora med naš národ spravila. Slovenci! materijalno vprašanje nam je že čez glavo zrastle, dolžnost nas vseh toraj je, da ga čem prej koj prej rešimo, da ne pademo ysi skup v žrelo molohu, znanemu pogubonosnemu socializmu! Toraj brez odlašanja z združenimi močmi!

Iz Gorenjskega, 12. julija. — Čeravno so nam časniki že nekaj pozno naznanili, naj na večer 4tega julija kresove žgemo na čast sv. Cirilu in Metodu, vendar se je videlo po naših vrhovih precejšno število takih kresov. Posebno se je odlikoval kres v Vesnici na Polžovem robu. Pa tudi praznik sam dné 5. julija smo dostojno obhajali, akoravno je v tem času največ dela. Tudi smo mislili nekteri v Zagreb iti k slovenski maši, pa v našo žalost smo potem zvedeli, da maša ni bila dovoljena. Mi Gorenjci se veselimo slovenske liturgije in želimo, da bi se tudi naša duhovščina zanjo poganjala, kakor se poganja plemeniti škof Strossmayer v Djakovaru. Kar se je Slovanom dovolilo pred tisoč leti, to se jim vendar zdaj odreči ne more.

Oratar.

Iz Notranjskega konec julija. — V zadnjem listu ste prinesli prav dober članek o soli. V tem pravite, da bi država teh par milijonov, ki jih pri soli profitira, lahko kje drugje not dobila, kjer bi revnega ljudstva toliko ne bolelo. To je vsekako res. Ako bi se pa država temu dohodku na noben način ne hotela odreči, obdrži ob enem lahko svoj dohodek in ljudstvu lahko pomaga, ako namreč sol prodajati sklene za polovico cene. Ako bi bila sol toliko cenejši, bi jo ljudje toliko bolj kupovali, da bi ostal dohodek za državo isti. Zdaj namreč sol le za ljudi kupujejo, živino pa pusté večinoma brez soli. Potem bodo pa tudi za živino sol kupovali, živina se bo bolje redila, država bo imela svoj prejšnji dohodek, kmetovalcem bo pa pomagano. Želeti bi toraj bilo, da bi se to izpeljalo.

Delo in denar.

Velika nesreča današnjega časa je vsemogočnost kapitala. Največji učenjak in najbolj ženijalen (duhovit) človek se mora veličastvu denarja ravno tako uklanjati, kakor poslednji pastir. Narobe pa zamore človek, ki nič ne zna, pa je podedoval ali si vedel pridobiti mnogo denarja, človeka, ki ga desetkrat preseže v vednostih in v plemenitosti, ravno tako v svojo sužnjost potlačiti, kakor navadnega hlapca: „Denar je postal gospod“ in vse drugo je nič.

To je naravni nasledek neomejene svobode, ko so se odpravile vse predprave ali privilegije. Ko se je novošegna svoboda rodila, bilo ni svobodnjakom nič bolj ostudnega in zaničevanja vrednega, ko privilegije. Tačas so preklinjali „aristokrate“ in „zunfte“ (obrtniške zadruge) in sploh vse, kar je po kaki predpravi dišalo. „Zakaj bi bil grof več, kakor jaz“, se je slišalo, med obrtniki pa: „če je ta mojster postal, zakaj bi jaz ne?“

Krivično je zares, da bi en človek z večimi pravicami na svet prišel, kakor drugi; zato se je ta krivica, vsaj v teoriji, že po vseh državah odpravila.

Če pa hočemo priti do boljših in zdravejših razmer, morajo stopiti na mesto prirojenih predprav — prislužene predprave. Postavimo si v izgled dva pekovska pomočnika: Eduard je sin bogate pekovke; on malo dela, kadar se mu zljubi pogleda za kratek čas nekoliko v pekarijo, ves drugi čas pohajka po krčmah in se raduje cele noči; zato tudi od svojega posla prav malo zna in tudi nikjer še ni bil po svetu, da bi se bil dobro izučil, domá pri materi pa tako ni maral delati. Jože je pa sin revnih staršev, pa

priden delavec, je bil že po mnogih deželah in vodi celo pekarijo Eduardove matere, ker svoj posel dobro zastopi. Kteri od teh dveh zasluži postati mojster? Vsak bo rekel, da Jože. Pa vendar ni tako. Jože nema denarja, da bi sam začel, Eduard ga pa ima; on prevzame materni patent, in pridni ter izučeni Jože mora pri Eduardu za hlapca služiti za toliko plače, kolikor mu je Eduard dati hoče. Toraj denar vse zmaga.

V starih časih pa ni bilo tako. Kdor je hotel mojster postati, moral se je izkazati, da kaj zna; če pa nič ni znal, mu je evenk malo pomagal, mu ves denar nič ni koristil, ni postal mojster. Nasprotno pa priden delavec ni potreboval nič kapitala, ni mogel postati sužen kapitala. Kajti če je pokazal tako umnost v svojem rokodelstvu, da je prestal mojstersko skušnjo, in če ga je zadruga (zunft) sprejela med mojstre, dosegel je že s tem tako čast in tak kredit, da je brez denarja lahko začel, ker mu je vsak rad posodil, vedoč, da pri mojstru nič ne zgubi; pomočniki so bili pa primorani za mojstra delati, naj bo reven ali bogat, ker na svojo roko pomočnik ni smel delati. Tako tedaj obrtniki niso bili kapitalu podložni; ampak kdor se je dobro izučil ter je mojster postal, imel je že svoje gotove dohodke, ker je bilo za to skrbjeno, da od nobene stroke ni bilo v enem kraju preveč mojstrov, ampak le toliko, kolikor se je preračunilo, da jih lahko živi.

Zdaj pa vsakemu patent dajo, ali kaj zna ali ne, ali se je rokodelstva učil ali ne, samo da davek plačuje. Tako je od vsake stroke preveč mojstrov, nekteri si pomagajo v tej silni konkurenci s tem, da sleparijo občinstvo ali pa fabrikante, pri katerih na upanje jemljejo; pošteni mojstri potem ne morejo zmagati, ker dobrega blaga ne morejo za slepo ceno dati, kakor tisti, ki dajo slabo blago, kterege niti plačal ni. V tem divjem boju za življenje (ki je le nasledek novošegne „svobode“) zmaga navadno tisti, ki ima več kapitala, in dostikrat je pošteni rokodelc, ki je dajal solidno blago, primoran, ali v veliki revščini živeti ali pa svoj patent odložiti in za hlapca ustopiti v kako tovarno ali pa h kakemu podvzetniku, ki je z večim kapitalom ali pa s sleparsko prebrisanostjo uničil tega poštenjaka. S tem pa nikakor ne rečemo, da je vsako premoženje po nepošteni poti pridobljeno, ampak le, da se dostikrat zgodi; to pa ostane resnica, da denašnji čas denar vse premaga in da smo vsi postali njegovi sužnji, in to je najhujše zlo, pod katerim naš čas zdihuje, zlo dozorelo na strupenem drevesu novošegne „svobode“.

Mnogi liberalni advokati se tako potegujejo za „svobodno“ obrtnijo in kupčijo, ter so jo tudi uvesti pomagali. Kako je vendar to, če je ta svoboda tako dobra, zakaj je še za svoj stan ne upeljejo? Saj imamo zadosti izurjenih pisarjev, ki bi tudi zamogli odvetniško ali notarsko službo opravljati, če bi se še to rokodelstvo „svobodno“ naredilo, kakor čevljarstvo ali krojaštvo. Pa odvetniki niso še zadovoljni, da sme le tisti odvetnik postati, kdor se izkaže s potrebnimi izpiti, ampak hočejo upeljati še „numerus clausus“, da bi bilo število določeno, koliko sme odvetnikov v eni deželi biti. Zakaj pa pri njih ni „reakcionarno“ in „srednjeveško“, kar tako nazivajo pri drugih rokodelcih?

Skušnja uči, da taki obrtniki, kjer se koncepcija ali patent najtežje dobi, tudi najbolje izhajajo, tako: zdravniki, odvetniki, notarji, lekarji, tiskarji in knjigarji. Oni rokodelci pa, kjer se patenti kar kupoma delé, da le več davka not pride, kjer število mojstrov, pomočnikov in učencev ni omejeno, ti pa vidoma propadajo. Nekteri mojstri delajo s samimi učenci, ki jih ni treba plačati, in še ne izhajajo; nekteri pomočniki pa so primorani, za samo hrano delati.

Izrek „obrtinja ima zlate tla“ od tistega časa ni več resničen, odkar se je upeljala nesrečna obrtniška „svoboda“, katera ugaja le judom in raznim sleparjem, ljudstvo pa v revščino in v sužnost kapitalu tira.

Ravno taka je pri kupčiji. Včasih so judje smeli samo ob semnjéh v Ljubljani barantati, kadar je pa ob dvanajstih zvončkah na rotovžu zapel, morali so iz mesta bežati, ves denar jim nič ni pomagal. Zdaj pa jim je vsa Evropa podložna, ker jim je dolžna in imajo vso kupčijo in poleg tega vsled časnikov tudi javno mnenje v rokah. Zdaj sme vsakdo goljufati in slepariti s slabim in ponarejenim blagom, naj bo jud ali kristijan, da le očitno ne ukrade, ne bo kaznovan, če prav svinec za srebro in medenino za zlato prodá. Udomačil se je judovski pregovor; ako je kdo goljufan, pravijo: „Saj si je sam kriv, zakaj se pusti goljufati!“ Potem si je šestletni otrok tudi sam kriv, da blaga ne pozna in se pusti opehariti! „To je kupčija,“ pravijo. Včasih so imeli pa o poštenosti vse druge pojme, take sleparje so pozaprli. Zato pa je bilo tudi bolje na svetu.

Škoporeznica.

Med poljedelske stroje, ki so si v novejšem času veliko veljave pridobili, spada tudi nova ško-

poreznica. Za kmetovalca, ki ima vsaj deset goved, je taka škoporeznica potrebna. Priporoča se pa iz naslednjih razlogov:

1.) Je tako narejena, da nič ne odpade, in stem se mnogo prihrani. Reže pa slamo, koruzne štorže, seno itd., vse enakomerno. Krma tako zrezana se ne pomeša s prahom in je toraj za živino bolj zdrava.

2.) Koruzni štorži, ki imajo veliko redivnega sladkorja v sebi, se z navadno škoporeznico ne dajo zrezati; škoporezna mašina pa jih na drobno zreže.

3.) Seno, če je z strojem zrezano, se vse lahko povžije; pri navadni škoporeznici pa ga mnogo odpade, ki se mora potem vkup pomesti, se s prahom pomeša in ni več zdravo za živino.

Kdor si sam ne more ene take škoporeznice omisliti, naj se združi s svojimi sosedi, in naj si skupno en stroj kupijo, saj ga vsi na enkrat ne potrebujejo.

Zabavni del.

Jezikoslovne pisma.

(Priobčuje F. H. — Ponatis prepovedan.)

II.

To pismo, prosim, naj bi se s posebno pozornostjo bralo, ker bo pokazalo, kako nastanejo različnodedni samoglasniki in kako se morajo pravilno pisati. Memogredé omenim, da teh svojih študij nisem iz nobenih knjig posnel, ampak po lastnih študijah izumil.

Različni samoglasniki nastanejo namreč vsled tega, da poluglasnika *jer* in *jor* (*i* in *e*) pogosto stopata k drugim samoglasnikom in jih tako razširita in dostikrat tudi v glasu spremenita. Ako stopi *i* za *o*, nastane razširjeni samoglasnik *oi*, ki se včasih izgovarja kakor *oj* (groizdje = grojzde), včasih pa kakor *ó* (koin = kónj, der pferde).

Ako stopi poluglasnik *i* za *a* dobimo razširjeni glasnik *ai*, ki se včasih bere kakor *á* (Frainca = Fránca), včasih pa kakor *áj* (Krain = Krájn). Taki razširjeni samoglasniki se imenujejo poje-rovani.

Ako stopi pa *i* (jer) pred kak samoglasnik, potem dobimo zopet razširjen samoglasnik, in tak se imenuje najerovan, p. *ie* (sviet = svét, die scholle). Kadar stopi pa *e* (jor) za ali pred samoglasnik, dobimo ali pojo-rovane ali najor-rovane samoglasnike, kakor *ae* (dae = dá, er giebt), *oe* (koloe = koló = kolue = kolu, das rad), *ue* (dru-

ezga = drúzga), *ea* (namesto *ee*) v: (žeana = žéna), *uo* (namesto *eo*) v: (muož = móž, der mann), *oa* (namesto *ea*) v: (doaba = dōba, die epoche).

Taki razširjeni samoglasniki pa ne nastanejo samo vsled tega, da *jer* ali *jor* prostovoljno pristopita k samoglasniku, ampak tudi vsled tega, ker imata ta dva poluglasnika to lastnost, da lahko skočita iz enega sloga v drugega, in kamor *i* ali *e* skoči, tisti samoglasnik se mora vsled tega razširiti. Na primer v besedi konj = (das pferd) je poluglasnik *j* (*i* ali *jer*) na koncu besede, in tudi *o* ostane kratek; v gen. plur. pa skoči poluglasnik v sredo besede, *o* se razširi in tako dobimo besedo koin beri kón ali kónj (der pferde). Isto tako se zna pisati veseile za veselje, roizca za rožica, kaipea (beri: kápea) za kapica i. t. d. Na tak način dobimo sledeče razširjene samoglasnike:

ai, ae, ia, ei, ie, ea, ui, in, ue, oi, oe, uo, oa, joi (= *jó*) in *y*, vseh toraj 15.

Potem imamo pa še dva sklopljena samoglasnika, namreč *io* in *eo*, ki sta še težji in močnejši od zgoraj naštetih razširjenih samoglasnikov, ker sta nastala iz dveh celih samoglasnikov in ne samo iz enega celega in enega polglasnika, kakor razširjenci. *io* nastane iz *ijo*, če se *j* izpusti, *i* in *o* pa vkup potegneta, p. sledijo = sledio = = sledé; terpijoč = terpioč = terpéc. *io* se toraj izgovarja kakor močen, čist *e* = *é*. Ravno tako nastane *eo* iz *ejo*, p. pojejo = pojeo = = pojó; *eo* se izgovarja kakor močen *ó*. Imenuje pa se *io*: sklopljeni *e*, *eo* pa sklopljeni *o*.

Nadalje imamo samoglasnike: *j*, ki je vedno poluglasnik (kjer ni soglasnik), *i* in *e*, ki sta včasih polglasna, včasih pa celoglasna, in še *á, o, a, u*.

Kot samoglasnik se mora smatrati tudi *r*, kakor v besedah smrt, krt i. t. d. Včasih pa je tudi soglasnik, kakor v besedah: rak, marati i. t. d. *j* in *r* se tedaj nahajata tako med samoglasniki, kakor med soglasniki.

S tem bi bila vrsta samoglasnikov končana, ko bi ne bilo treba ozira na náglas. Ker sem pa svoj novi pravopis tako uredil hotel, da ni samo vsaki glas jasno in določno pisan, ampak da je iz pisave razviden tudi pravi náglas in tedaj pravoriek vsake besede, zato sem moral v svoj ABC vzeti še štiri samoglasnike. Vsi razširjeni in sklopljeni samoglasniki so namreč tudi težki in imajo naglas. V primeri z njimi so enotni samoglasniki lahki. Primeri se pa tudi, da náglas pade na enoten in lahek samoglasnik, kakor v besedah: konjč (das pferdchen), deklé (das mädchen), otrók (das Kind), národ (die nation). Imamo toraj še štiri povdarene samoglasnike: *á, è, ò, ì*, ki se znajo tudi pi-

sati: á, é, ó, í. Na koncu besede je bolje pisati ' (deklè), v začetku pa ' (národ, prášajo).

Vsega imamo toraj v slovenščini 29 samoglasnikov in 21 soglasnikov, skupaj 50 črk.

Med soglasnike sem enega samega novega vzel, namreč x za šč, ki se izgovarja kakor šš (ognyxe = ognjišče, beri: ognjšše).

Slovenske črke so toraj sledeče:

8 enotnih samoglasnikov:

j, i, e, o, ä, a, r, u.

(1. opomba. a je kratek a in bere se kakor e (zdāj = zdej)).

(2. opomba. Tukaj so enotni samoglasniki razvrsteni po teži, tako da je j najlažji, u pa najtežji).

4 pòvdarjeni samoglasniki:

i, è, ò, à (í, é, ó, á);

15 razširjenih samoglasnikov:

y, ie, ei, ea, oi, oe, joi, uo, ai, ae, ia, oa, iu, ni, ue;

2 sklopljena samoglasnika:

io, eo;

in 21 soglasnikov:

b, c, č, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, š, x, t, v, z, ž.

Komur bi se to kopičenje samoglasnikov čudno zdelo, naj si ogleda nemški, francoski in angleški jezik; ali ni tam obilica zloženih samoglasnikov? Le nekaj izgledov: eu (freund, redacteur), ea (steamer), ie (lied, bien), oa (dialect. road), ieu (serieuse), oi (François), ai (française, Main), ei (leiden), au (bau), eau (chateau), ou (Toulouse), ae = ä (baer = bär, thraene = thräne), ni = ü (bürger), aeu = ään (bräuer), oe (shoemaker, schoen = schön) i. t. d.

Marsikdo bo uskliknil: „Jojmine! kdo si bo pa toliko znamenj zapomnil?“ To pa je le prvi strah. Če si jih francoski otroci zapomnijo, ali angleški in nemški, zakaj pa naši ne? Sicer pa tudi moje črke niso tako težavne. Le pogledjmo si jih nekaj bližje:

Enotni osmeri samoglasniki

j, i, e, o, ä, a, r, u

so vsakemu znani, le o kratkem a = ä je toliko omeniti, da se piše, kjer mi a tako kratko izgovarjamo, da se skor kakor e sliši, post. v besedah: zdāj, kāj (etwas), dāj (gebel!), zadāj i. t. d., beri: zdej, kej, dej, zadej i. t. d.

Štirje povdarjeni samoglasniki

i, è, ò, à

so tudi vsakemu znani. Pišejo se tam, kjer slog sicer ni težek, pa vendar povdarjen ali naglašen, post. konjīč, deklè, otròk, pàrαιο i. t. d.

Oba sklopljena samoglasnika

io pa eo

se tudi lahko zapomnita. Post. v besedah: govorījo, sledījo, govorījoč, sledījoč i. t. d. se j izvrže, i pa o se pa vkup potegne in ta io se glasi kakor močen é; piše se „govorio, sledio, govorioč, sledioč“, izgovarja se pa „govoré, sledé, govoreč, sledéč i. t. d.“ Ravno tako stoji eo za ejo in se sliši kakor močen, čist ó, post. pojeo = pojó, cveteo = cvetó, rekeo = rekóč i. t. p.

Zdaj imamo za razkladati še 15 razširjenih samoglasnikov.

y stoji za ji ali pa za ij, kadar je na slogu naglas, in se glasi kakor močen i, post. syn = sín, ny = nij, lypa — lípa i. t. d.

ie se glasi kakor ie, je, ali é, post. „liep“ izgovarjajo Gorenjci „lép“, Korošci „liep“ ali „ljep“, v Loki „líp“.

ei je nekaj močnejši od ie, se glasi kakor é ali pa kakor ej, aj; post. „meisto“ bere Gorenjec „mésto“, Dolenjec „mejsto“ in „majsto“, Korošec pa „mjesto“. Sploh pa sta ie in ei oba namestnika starosl. ali ruskega ѣ (jat).

ea je ruski я in se v slovenščini glasi kakor raztegnjen ê, ali pa kakor ea, ja, a, post. „žéana“, izgovarja se po raznih krajih „žèna, žéana, žjana, žana“.

oi se izgovarja včasih kakor čist in močen ó post. „proisim“, beri: „prósím“, včasih pa kakor ój, post. „nicoi = nicój“, „groizdje = grójzde“.

oe se pa izgovarja na Gorenjskem ó, na Dolenjskem u, na Koroškem ue, post. „moerje“ mórje, murje, muerje. Gorenjec bo težko ločil, kdaj ima pisati oi in kdaj oe, kdaj ie in kdaj ei in kdaj slednjič ea, ker izgovarja vse le z navadnim é ali ó, in ravno ker smo slovensko pisavo po gorenjskem narečji posneli, ostal nam je pravopis tako pomanjkljiv. Štajerci, Korošci, Dolenjci in Primorci pa dobro razločijo med zgoraj naštetimi glasovi.

joi je naglašen jó, rusk jo (ju), post. „s čast-joi“, beri: „s častjo“. i na koncu je potreben, ker jo sam na sebi nema teže in naglasa, kar morajo pa vsi razširjeni glasniki imeti.

uo (najorovan o, namesto eo) se glasi kakor ó ali uo, post. muož = móž, muož.

ai se glasi včasih kakor močen á, kadar je namreč i iz naslednjega sloga k sebi potegnil, p. Frainca (namesto Franica) = Fránca, včasih pa kakor áj, post. kai, zakai, nazai = káj, zakáj, nazáj.

ae se glasi kakor močen, širok ā, post. daem „dām, poznaem“ poznām.

ia „já, Ljubliana“ Ljubljána.

oa „ô (o) „doaba“ dōba.

iu „ju, riuha“ rjuha.

ui „u ali ü, „kruha“ navadno „krúha, na hrvaški meji“: krúha.

ue pa je posebno dolg, naglašen $\bar{u}$; se rabi le, kadar **e** (jor) iz naslednjega sloga k sebi potegne.

Opomniti je še, da se glasi: **ue, ui, iu, ia, ae** le redko rabijo; kdaj, to se bo povedalo, kadar bo govor o naglasu. Če toraj teh pet redkih ne jemljemo v poštev, nam vendar ne ostane toliko novih samoglasnikov.

Sonét.

(Too je prvi spis, ki je tiskan s noivim, Haderlapovim pravopysom.)

Kak lune lyce v jutro obledy,
Če na iztooku dneva svyt uzhaeja,
Iz sain meglienih zeamlja vsa ustaeja,
V jasnejši luči mane si oěy.

Kak dvoembe vsake sienca izbezy,
V podoebi pravi soince nam podaja
Pred vyd stvary od kraja pa do kraja,
Da več prevare in pa zmuote ny;

Takoe boš človek gleidal ty resnyco,
Ko se ločyla duša buo z teliesa,
Ko saine zdeilo se ti buo živleine.

Svetae da prazno vse je hrepeneine,
Spoznal boš jasno; v časti le pravycio
Boš vydel vzdigovati se v nebiesa.

F. H.

Drobtinice.

— (Zmaji so vendar živeli.) Na Koroškem pri Pliberku so našli v zemlji eno kost od zmaja, en kos od hrbta. Na Štajerskem pa so našli že prej eno tri čevlje dolgo glavo te živali, ki se po latinski „ichthyosaurus“ imenuje. Kolikor sklepajo po ostankih kosti, morala je ta žival do 30 čevljev dolga biti. Zmaj je imel podobo kušarja ali krokodila, močne zobe, dolg rep in trdo kožo. Od krokodila se je ločil o tem, da je imel še nekake perutnice za plavanje po vodi. Ali se je mogel s temi perutnicami tudi v zrak vzdigniti, kakor pravljice pripovedujejo, to se do zdaj še ni dokazalo.

— (Narodna veselica) bo prihodnjo nedeljo dné 6. avg. v Brezovici nad Ljubljano pri gostilničarju Telbanu, po domače Kopaču. Mize bodo na prostem. Povabljeni so tudi ljubljanski pevci in Sokolci. Upati je pri lepem vremenu obilne udeležbe. Pri grdem vremenu se veselica odloži.

— (Druga narodna veselica) se bo isti dan (6. avg.) vršila v Sežani poleg Trsta na korist „Narodnemu domu.“

— (Kmetška posojilnica na Vrhniki) je imela v preteklih 5 mesecih 46 000 gl. prometa.

— (Za cerkev presv. srca Jezusovega) se je nabralo do zdaj 24,441 gl., na posodo vzelo 9600 gl., primanjkuje pa še 100,000 gld.

— (Za tržaško razstavo) se delajo velike priprave in utegne res lepa postati. To pa še ni gotovo, ali pride cesar ali cesarjevič Rudolf k razstavi ali ne. Ker imajo v mestnem zboru tržaškem še vedno lahoni prvo besedo, govori se, da bo zbor vnovič razpuščen, in nastati vtegne velika zmešnjava. Pri takih okoliščinah pa bo cesar težko hotel v Trst priti. Razstava se danes odpre. Vsak po poldan bodo na razstavnem prostoru igrate tri bande.

— (Spominice.) Danes je ravno 218 let, kar je našega cesarja general Montecucculi premagal Turke v veliki bitki pri sv. Gotardu. Sedemnajst tisoč Turkov je obležalo mrtvih. Turški general in veliki vezir Ahmed Kiuprili paša, ki je bitko zgubil, prosil je za 20letno premirje, ki se je sklenilo 1. avgusta 1664.

1. avgust je pa tudi žalostna 115 letnica za mesto Kranj. Kajti na ta dan je strela udarila v mesto in vnel se je strašni požar, ki je vničil več del mesta.

1. avgusta 1798, tedaj ravno pred 84 leti, pa je zgrabil angleški admiral Nelson francosko brodovje pri Abukiru blizu Aleksandrije, ter vse francoske barke pokončal, samo dve ste mu všli.

— (Iz šole.) Učitelj: „Janez! kateri kruh nikoli ni premajhen?“

Janez: „Ljubljanske zemlje.“

Učitelj: „Zakaj?“

Janez: „Zato, če jih ima kdo štiri premalo, jih lahko deset pojé.“

— (Dodatki k „Olikanemu Slovincu“.) Neotesan je tisti, ki se v krčmi ali kavarni h kaki mizi vsede, kjer že drugi sedé, pa okoli sedečih ne pozdravi; še bolj surov je tisti, ki tako družbo zapusti, ne da bi se s pozdravom poslovil, najbolj surov pa je tak, ki v kaki družbi druge navzoče z zaničljivimi in bodečimi pogledi draži, ali pa če celi družbi hrbet obrača, ali svoje noge po drugih stoleh steguje.

Malo omike kaže tudi tak, ki je obiskal visoke šole in zavoljo tega vse druge za bedake ali za niže vrste ljudi pogleda, čeravno morda več vedó ko on, ker je že star pregovor, da le prazen klas glavo pokonci nosi.

— (Prehudo pretezanje čez pas) je abotna in zelo škodljiva navada pri naših gospodskih ženskah. Rebra se kar eno vrh družega stlačijo, to ovira ves drob, kakor jetra, pljuča, ledice in želodec, v njegovih funkcijah, iz tega izvirajo slabosti in marsikatero druge bolezni.

Poslano!*

Vsled nagovora častitih gg. volilcev III. razreda, kateri so mi po trikratni izvolitvi v ljubljanski mestni zastop svoje zaupanje skazali, naj uzrok svojega izstopa javno naznanim in svoje delovanje vsaj nekoliko opišem, hočem tej tirjatvi zadostiti:

Moj namen nij, da bi združbo provociral v národni stranki, katero sem se z vso navdušenostjo in upam vselej zvesto in dosledno držal. A ker se čujejo glasovi, da sem podkupljen, katero perfidno laž zamorejo le hinavski tihotapei raztresati, odbijam to obrekovanje odločno od sebe.

Po svoji slabi moči sem se vsigdar trudil, v mene stavljeno zaupanje kakor mestni odbornik opravičiti, in nijsem nikdar pozabil, da me vest veže skrbeti in delati za blagor davke plačujočega občinstva. Po dvakratnem nasvetu sem vendar prodrl, da se je prošnja zoper jetnišnične dela na gradu, katere ovirajo blagostanje malih obrtnikov, odposlala do sl. ministerstva in na državni zbor. Da bi se razširila volilna pravica na vsakega, ki direktni državni davek plačuje, sem tudi predlagal, a zbor mi nij pritrdil.

Po mojem nasvetu napravil se je potreben kanal na sv. Petra cesti. Da bi se pustotina na ljubljanskemu gradu kultivirala, stavljal sem nasvet, naj se ono mestno zemljišče pogojdi ali pa v njive spremeni. To se je zgodilo, akoravno večina mestnega zbora še nij vedela, da je to mestno posestvo.

Trudil sem se, da se je nekaj svetilnic po različnih ulicah vsled mojih nasvetov napravilo. Da so se napravile ustanove za uboge rokodelske učence gledé prilike sreberne poroke Njih ces. kralj. Veličanstva je moje delo.

Da bi se potrebna brd čez cesarski graben napravila, sem storil svojo dolžnost a ne bivši in ne sedanji zastop me nij v tej stvari zadostno podpiral.

Da bi se poslavlila slavna c. kr. armada, ki se je borila v Bosni in Hercegovini, je po mojem nasvetu bil c. kr. fem. baron Filipovič proglašen častnim meščanom ljubljanskim. Ko je g. dr. Schrey stavljal nasvet za ponemčevanje šol, branil sem edino le jaz Slovenstvo — kje so bili nek drugi narodnjaki isti čas?

Za moje, mislim, da pošteno delovanje pa sem bil večkrat od nekega slovenskega listu grizen in denunciran ter proglašen za socialdemokrata, akoravno mi je moderni socialdemokratizem toliko znan, kakor kineška vas.

Svoje drugo delovanje nečem dalje opisovati, ker mi časa primanjkuje in ker obrekovalci tudi odgovora vredni nijso. Samo to omenim, da stokrat prežvečene laži o moji osebi, katere sem pa že zdavnaj kot infamijo dokazal, naj še dalje lažnjivci prežvekujejo, ako se jim poljubi.

Ker sem bil še kakor mestni zastopnik večkrat za eno ali drugo stvar od svojih volilcev storiti naprošen, pa dokler je bila národna stranka v manjšini, bilo to neizpeljivo, sem obljubil storiti to, ko pride národna stranka do večine.

Ker se je pa kazalo, da ne bo hotlo se mi to posrečiti, i ker sem razvidil, da bi propadel s svojimi nasveti gledé znižanja mrtvaške takse, ki je v Ljubljani na 1 gld. postavljena, ker se je videlo, da ne bo moč mi odpraviti davka od tistih psov, ki so na verigah, tedaj za varstvo premoženja, ker je bilo razvidno, da ne morem vstreči pravičnim zahtevam štantnih prodajalcev, i ker mi vest ne dopušča deliti remuneracije osebstvu in je podpirati, ki so malo službeni, sem položil z mirno vestjo svoj mandat.

V Ljubljani 26. julija 1882. *Josip Regali.*

*) Za to ne prevzame vredništvo nobene odgovornosti.

— Na Gorenjsko! —

Kdor se želi peljati na Blejsko jezero, v Bohinj, ali kamor si bodi, naj se zmeni z mano, da ga popeljem z lastnim konjem in prav po ceni!

Franco Novak
v Krakovem.

Za lovca

pri kaki grajšini se ponuja 38leten krepak mož, dober in gotov lovec, da se v svoji stroki nobenega ne vstraši. On zna slovenski in nemški pisati in brati. Več se izve pri urodnosti „Ljudskega Glasu“.

Poljedelske mašine,

kakor:

ročne mlatilnice, vlačivnice, škoporeznice, reporeznice, presejalnice za plevelj, maline za čiščenje žita, za tursico lušiti, vpogibljive brane za mahovni svet, orale, trombe za vodnjake, za gnojnice, i. t. d., vse najboljše sostave, v velikej zalogi pri

Joh. J. Winkler-ji

v Ljubljani,

kupčija z železnino pred Križanki.

Nariši (podobe) od raznovrstnih mašin in ceniki se po pošti lahko dobivajo.

Schugmarke.

Cvet zoper trganje,

po dr. Maliču,

je odločno najboljše zdravilo zoper protin ter revmatizem, trganje po udih, bolečine v križi ter živcih, otekline, otrpnele ude in kite itd., malo časa čó se rabi, pa mine popolnem trganje, kar dokazuje obilno zahval. Zahteva naj se samo „cvet zoper trganje po dr. Maliču“ s zraven stoječim znamenjem; 1 steklenica 50 kr.

Planinski zeliščni sirop kranjski,

izboren zoper kašelj, hripavost, vratobol, prsno in pljučno bolečino, 1 stekl. 56 kr. Koristnejši nego vsi v trgovini se nahajajoči soki in siropi.

Pomuhljevo (Dorsch) jetrno olje,

najboljše vrste, izborno zoper bramoro, pljučnico, kožno izpuške in bezgavne otekline. 1 stekl. 60 kr.

Anaterinska ustna voda,

najboljše za ohranjenje zob ter zobnega mesa in takoj odpravi smradljivo sapo iz ust 1 steklenica 40 kr.

Kri čistilne kroglice, c. kr. priv.,

ne sme bi se v nijednem gospodinjstvu pogrešati in so se že tisučkrat sijajno osvedočile pri zabasanji človeškega telesa, glavobolu, otrpnenih udih, skazenem želodcu, jetrnih in obistnih boleznih, v škatljah a 21 kr.; jeden zavoj s 6. škatljami 1 gold. 5 kr. Razpošiljava se le jeden zavoj.

Naročila z dežele izvrše se takoj v lekarni pri „samorogu“

Jul. pl. Trnkóczy-ja

na Mestnem trgu v Ljubljani.